

Föreläsningar vid  
Stockholms  
högskola, HT 1892  
: L 40:88 B /

Rydberg, Viktor,

*HS L 40:88 B*



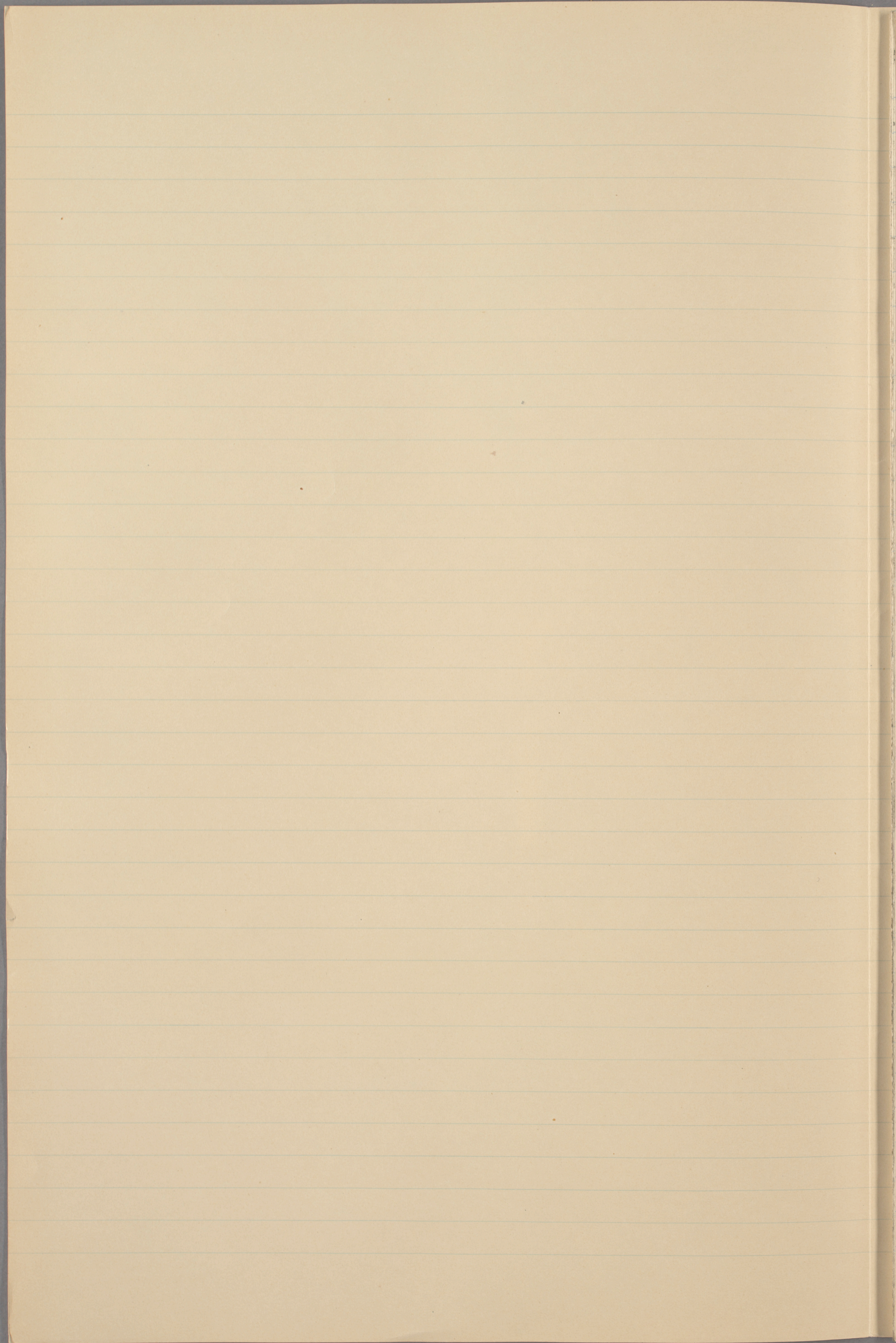
National Library  
of Sweden

L 40:88B:15

15.

15/11 1892

(10 fl.)



Till hvad jag i fredags ~~ett~~ meddelade om den store franske målaren Nicolas Poussin må jag nu tillägga någn ord. Sällan har konsthistorien haft ett uppror mer fulländad i uppställningen af det ideala, som människolipets och naturlipets former te för den blick, som är i mind att se det. Sällan har det funnits en mättare, s. kallat <sup>vi nu kan</sup> förenade figurer i de mest olika lägen: vilningar ö med de seest skiftande konstver och inneser till ett helt sin emellan och till <sup>ett helt</sup> med den bakgrund, person hv. de uppträda. Et fel har han lihväl i sina figurbilder icke kunnat undvika, ett fel för öfigt, som ~~är~~ <sup>har</sup> varit och är mycket allmänt och mycket vårt, om ej omöjligt att undvika för konstnären, s. säka naivitet. Fellet är, att man ser, att konstnären har öfverlagt med sig själv, <sup>man ser</sup> att han har beräknat effekterna. En konstnär behöfver uten hjälp öfverlägga och beräkna. Men den konsten är att måla så, att ingen icke märker, att han gjort det; att man icke märker, att han konstruerat och konstruerat. (Öfver allmänbekanta ord: "manu meo die abricht, und man wird verwirret" har här sin fulla tillämpning, <sup>en</sup> situationen skall vara framstild så s. om konstnären icke haft hjälp det ringaste att befatta sig med den, utan om om den hade erbjudit sig honom plötsligt till skänk, som om han hade upptäckt den från en vänning af vägen eller från <sup>en</sup> en dörr öppnat sig, och väntadt uppenbart könna den.

Poussin, hvars helst icke var stark, fann, ~~att~~ <sup>de han under</sup> sina insektioner i Rom en gång insjuknade, en trögen vän och vårdare, i en landsman Jacques Duguet. När Poussin tillfruktat, gifte han sig med Jacques Duguet's dötter och fog upptog hans son Gaspard Duguet s. lärling.

Sina rikt är egnade Poussin mest åt landschapsmåleri. Han kan sagas vara grundläggaren af den s. k. heroiska landschapsmåleri <sup>eller idealistiska</sup> skolan. Jag i den fröjande förklaringen karaktäriserde. Konsten har ingen riktning i landschapsmåleriet beredt åt människor med högt hottslängtan en högre sig och intensivare utövning än den, ehuru den redovisar blifvit illa använd och förkastad, <sup>för</sup> medan den förledt en hela generationer af efterföljare till konventionalism, manér och atelierfantasier <sup>abstraktioner</sup> med ringa eller ingen grund i natur.

15/11. 92.

Föreläsningar i tisdags gällde bland annat franska målare den



15/11. 92.

i schablonmässig stil utfirde åtskilliga landskapsfronter i åtskilliga palats, gjorde han bekantskap med den tycke målaren & konstkritikern von Sandrart, s. inplantade hos honom, att han, ~~en~~ <sup>en</sup> mätte s. landskapsmålare studien naturen & tog honom med sig på <sup>studier</sup> ströftåg i Rom omgifningar, Campagna, Sabia- och Albanbergen, utöfver Tiberstranden och hafskusten, Sandrart bemärkte därvid, att bländers blick gerne vägrade bort i ett slikt fjärran, & att hans pennor mest lockades af lefvt. & ljusperspektiver öfver öppna ~~träd~~ <sup>träd</sup> rejder. Det var genom dessa studier bländers lade grunden för <sup>ett</sup> ~~ett~~ rika måsterkap. Han var utomordentligt flitig, han delade rika studier mellan landskapet & figurteckning efter antika skulpturer, & lefande modell. Men säker figurmålare blef han aldrig. Människor och djuren i Staffagen & hos målningarna lät han fördeskull av den konstnärens utfira, men likväl så att han gjäll auges konturerna för gruppen, för att Staffaget skulle sjunga sig harmoniskt i det hela. I Europas olika samlingar finnas mer än 500 handteckningar af bländers Lorrains. Sedan han öfverit världsvärdte och konstit under fund med, ett en mängd efterafningar af hans verk mildes under hans namn, utfirde han en <sup>samling</sup> ~~hand~~ handteckningar, s. han kallade Liber Veritatis, samlingens bok, s. icke innehåller naturstudier, utan pennteckningar efter de målningarna han gjort, för att ge eftervärlden en ledtråd till hjälpsaken af hans äkta målningar från förfälsknings. Samlingen, s. nu finns i England, omfattar icke mindre än 200 blad och är en skatt af stor konsthi. Strik vikt.

Den målning af Bl. L., s. här visas, är känd under namnet "kvinnan" och finns i Palazzo Doria i Rom.

N: 189. Bländers Lorrain inskriber gerne i förgrunden en väldig trädgrupp eller ett tempel, för att mellangrund & bakgrund skola synas så mycket mer fördjupade. I förbakom träffar ögat vanligen på vidsträckt, ytor med låga böljande linier, i särskildt i kustlandskapen förlorar sig blicken i ett oändligt fjärran. Ett af hans kustlandskap med reftolagigt Staffage, minner om Europas bortförade af Jupiter i djurskapad, föreligger han på bordet. Än låter Bl. L. hafvet gläms i middagssolens ljus, än krysar en lågt <sup>svart</sup> önd dess yta, än synker solen glöddande ned i dess djup. I effektivt belysning, i sin firtoning af ljus & skugga stod Bl. L. ouppkommen bland sina samtida; välken tänker man därvid på en-

15/11. 92.

redning i beaktning; så förtäffligt är naturstudieringen återigen - och ständigt förklarar han lyckliga arkaderen med ett intyget af ett idealt psykologiskt begrepp.

Kanske den mest berömda af alla Bl. L.'s målningar är den, s. i utbildning här visad. Den finns i Palazzo Rospigliosi i Rom i vår samling Venustemplet.

Ännu märkligt är, att Bl. L. var något mer än 30 år gammal, när han började med naturstudier, i på samma gång fick på en egen hand göra hela sin lärskans om igen, varunder han hade att spränga sig från de ful, s. stude med hans färdiga dekorativa i schablonmässiga utbildning. Man urskiljer därmed två skeden i hans utveckling. I den tidigare ligger <sup>en brunn</sup> guldbrun öfver landskapet; denna viker sedan för en rödbrun. Hans trädgrupper äro af oförlig skönhet. Hans idealism har drifvit honom till att <sup>afmilda</sup> ~~kopiera~~ de yppenta i mest ädelbildade individerna inom den mängd af arter, s. återfinnas på hans dukar, i gifvet är, att dem individer ~~är~~ kraftigast i renet karakteriserat har i en ny art. Förgrundern behandlar han med en omvrig, s. bildar den skarpaste motset till det s. k. impressionistiska sättet; hvarje blomma är där igenkänlig. Skillett gör nu detta ett hinder för blicken att från förgrundern sväfra långt upp till in i det fjärran, s. bakgrunder öppnar? För ingen del. På lämpligt afstånd gör sig förgrundern i taflan alls icke mer gällande än en liknande förgrunder i naturen. Jag har sett impressionistiska målningar, s. just genom det världsliga sätt, hvar på förgrundern behandlats, fasthåller öga och tanke vid denna, så att man <sup>och äro</sup> friger sig, hvad alla dessa obegripligheter i förgrundern betyda, i totalintyget går förlorat. Samtliga målare är blanda i sitt allen käraste, element. Själva solskivan har han på flera af sina målningar ~~stort~~ utbragt. Det är ett viktigt, s. sålken lyckas i ofta mindre skader öppna för honom. Solstrålarnes perspektiviska verkningar i de olika planerna, deras ~~lokande~~ i löfverorna, deras reflexer på vattnet, deras förändring genom skuggor i ~~dimensioner~~ har han märkligt <sup>åter</sup> ~~skapat~~ <sup>skapat</sup>. Men Gaspari Dughetti smakar för regn? Blåsväder har han tydligen icke delat.

Claude L. afled i Rom 82 år gammal.

Ännu en målare, s. kan räknas till den Boursoiska skolan, torde jag bör omtala <sup>smilad</sup> emedan han är representerad genom två målningar på vårt nationalmuseum, nämligen Sebast. Bourdon. Bourdon fiddes i

15/11. 92.

Montpellier år 1616 och afled i Paris år 1671. Han tillhör på rit i vis äfven  
 Sveriges Konsthistoria, ty han utstod under dr. Kristners ritregeringsår  
 1652-4 i Stockholm som fjortte kopuälöve. Den ena af de båda taflorna  
 föreställer den heliga familjen. Maria i blå mantel ö vid klädning sitter  
 vid en ~~tr~~ räfflad kolonn i en firkantad byggnad. <sup>På</sup> Med den ena armen håller  
 hon det sofvande Jesusbarnet, medan den andra lyfter på väggens tälte.  
 Bakom henne står Josef lestad mot en skif. - Den andra taflan är ett por-  
 tritt af dr. Kristner. Boardon är en god mästare, men

Sitt ~~af~~ de större ~~mästarna~~ är Boardon icke att räkna. I <sup>kan</sup> alla altar-  
 taflor spårar man studiet af Caraccierna ö andra; i hans fjärr-  
 landskap studiet af Nicola Poussin ö Claude Lorraine.

15/11.92.

11  
11  
11  
11



16/11. 92.



15/11.92.

Kan aldrig till en rikare utveckling. Icke den mindre finns det franska  
konsthistorici, s. ~~ette~~ <sup>kalla</sup> Le Sueur för Frankrikes Rafael & äro han som en  
af alla tiders största mästare. Orsaken härtill blir förklarlig, om man  
ställer Le Sueurs målningar vid sidan af Charles Lebrans och de  
andre hofmålarnes från Ludvig XIV:s tid. Då ser man ä ena sidan  
nämligen Le Sueurs en ärlighet i <sup>utprägning</sup> skulpturkonsten, ett begränsat behag i kom-  
positionen, en innerlighet i känslan & ofta äfven <sup>en</sup> närvit i skenning i  
åtbördspråket, s. afsticker på det allra findelaktigaste från den allorge-  
peratiskt och den testraliska petos, s. hos L: X:s målare <sup>och</sup> ni obekägligh  
förener sig med deras <sup>deras äfven</sup> ståtlig het och <sup>deras äfven</sup> vid första påseendet imponen-  
rade vären. Le Sueurs firnämsta verk äro de 22 skildringar ur den helige  
Brans lefnad, s. han målade för Kartusian. (chartreuse-) Klosteret i Paris och s.  
nu finnes i Louvren. En af dem vore här. Den föreställer den ~~kommande~~ Brans  
död. Äfven Le Sueur var ledamot af akademien, s. Niftades år 1666 af ministern  
Colbert. I ett kabiné här på bordet kan ses en ~~gryv~~ <sup>af</sup> ~~Denoch~~ <sup>af</sup> ~~studran~~ <sup>af</sup> ~~after~~ <sup>en</sup> ~~skildring~~ <sup>af</sup>  
Le Sueur, s. föreställer Alexander på jaktvägen.

N: 190. <sup>Under</sup> ~~Men~~ <sup>ifrån</sup> hela den andra hälften af 1600-talet ~~to~~ beherrskade denna akademi,  
~~Académie royale~~, <sup>Académie</sup> royale, konsten i Paris. Kunglig var denna akademi äfven i den mening, att  
dens verksamhet väsentligen utgick på att förhärliga monarken, Ludvig XIV, <sup>och</sup> ~~han~~  
hans regering & återspegla hans lifsupptäning & smak. Under sådana förhållanden  
kunna de enskilde konstnärerna, de nämligen s. äro lämpliga <sup>det inredde</sup> för ändamålet, ha det  
mycket godt. Deras ekonomiska ställning är trygg, och de åtnjuta social utmärkelse.  
Men konsten hjälper sig på en ställning, s. i längden icke är hållbar. Ludvig XIV:s regering  
<sup>drog till sig och</sup> ~~konsumerade~~ <sup>de</sup> konsumerade de smällen, s. pennor. Konsumtionen gick fort. Hufvudsak-  
ligen <sup>eller</sup> ~~konsten~~ & hofkonsten skulle snart förlorat all lefnadsförmåga, om den icke sög till  
sig ständigt nya krafter från provinserna. Men produktionen af nya konstnärliga krafter  
gick långsamt. ~~Det~~ <sup>Det</sup> konsten, liksom litteraturen, bunden vid konungens person & fördes  
med den. Det glänsande, pompin i retoriska, s. betecknade denna konst, fick skrynklor,  
och dess dödsdom var gifven tillika med Ludvig XIV:s bortgång.

• Akademiens tid första tid <sup>förtecklade</sup> ~~bestod~~ icke uteslutande solskensdagar. Den fick mot-  
ståndare genast. Det pariska Lukasgillet <sup>medlemmar</sup> ~~mästare~~ skrämmästarna, <sup>my</sup> ~~deras~~ <sup>deras</sup> ditit till  
hafte att i sin krets upptaga alla konstnärer, s. genomgått sina läroår, säga den  
nya inrättningen med oblidade ögon, och för att kunna bekämpa den med lika vapen,  
skyndade sig gillet att döpa om sig till en akademi, det och, & kallade sig "den  
hol. Lukas' akademi." <sup>Titlar</sup> ~~Det~~ <sup>bet</sup> <sup>ty</sup> <sup>bety</sup> <sup>ty</sup> <sup>da</sup> <sup>je</sup> <sup>vå</sup> <sup>mycket</sup> <sup>här</sup> <sup>i</sup> <sup>världen</sup>. Och Lukasakade-  
mien varh till en tid fruktansvärd för den kungl. akademien, ty den föra fick <sup>till</sup> <sup>sin</sup>

15/11. 92.



15/11. 92

reproduktioner af Edelincks ö familjen Audraus kopparkick findigga  
i två häften här på bordet.

N: 192. jag afledtar denna överblick af det franska måleriets på  
1600-talet med några ord om porträttmålaren Hyacinthe Rigaud,  
s. föddes år 1659 ö ofled år 1743. De porträtter, som Rigaud ö hans  
yngre samtida Jean Marc Nattier, utgör bildas ett historiskt galleri  
i hvilken knappt en enda af Frankrikes framstående personligheter räk-  
nas. Rigaud, s. utbildat sig genom studier af den store nedervärdaren,  
som Dycks verk, gällde mest skett af 16- och början af 1700-talet <sup>för</sup> ~~som~~  
att vara sin tids firnämste porträttmålare, och eftervärlden har till-  
fallo bekräftat detta ordning. Ett porträtt af honom, s. här visas, fram-  
ställer L. XIV ö finns i Louvren. Det ligger i rikas water, att Rigaud  
icke kunde frigöra sig från det pompösa, och poseraude och påsande, s. läj  
i tidens smak. Redan den dräkt, s. de af honom ~~porträtterade~~ Kongl. personerna  
ö utmärkande burs, färglade honom dävid. Men han ~~afstjälde sig icke med~~  
~~att återgifva~~ <sup>virtu, att</sup> återgifva den allongeperakomgkade uppblåsthet och fea-  
triska elegans på öprolögret rätt och att med tillhjälp af förhängen,  
mantlar ö draperingar harmoniskt afvända dem. Hans färggiffning är  
i sin ~~vet~~ <sup>virtu</sup> veka och värdels vilstämud, och han förtär att fatta  
karaktär, synnerligen i sina porträtter af konstnärer ö praktiska.

J och med värde förlämnig kommas jag att ge en öper-  
blick af den nedervärdiska <sup>målaren</sup> Konsten, den otvivelaktigt uppenta  
under det tidelvarf jag som Mildrar.

15/11.92.

